El akarta foglalni a rádiót

Beszélgetés dr. Bódis-Wollner Iván New York-i professzorral

Amikor hazajön, a Szabadság úszóház az egyik törzshelye, s ha az idő megengedi, nem mulasztja el, hogy ússzon egyet a jó öreg Tiszában. 1966-ben jöhetett először haza, de azóta rendszeresen jár, nemcsak a család miatt, hanem a tudományos rendezvények is haza-haza csábítják. Idei látogatását is egy szimpóziumhoz kötötte, ahová előadóként hívták meg. A közelmúltban megrendezett második magyar látásszimpózium egyik illusztris vendége volt dr. Bódis-Wollner Iván, a New York-i Állami Egyetem professzora.

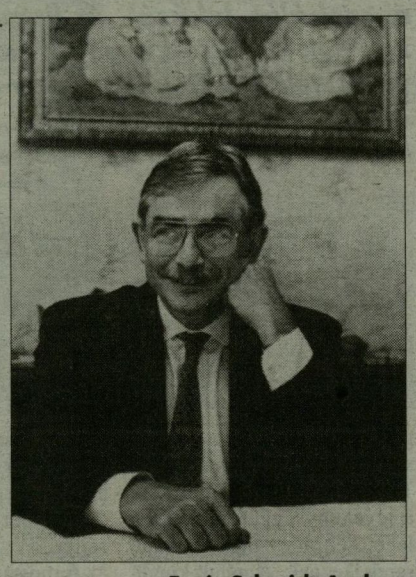

Fotó: Schmidt Andrea

● *Az ötvenes éveikben járó szegediek közül sokaknak ismerősen cseng a neve, nemcsak azért, mert középiskolás koráig itt élt, hanem mert annak idején nagy visszhangja volt a városban, hogy a Bódis-gyerek disszidált. Ez ugyanis a legviharosabb évben, 1956-ban történt. Ám, hogy mi történt azóta önnel, azt már kevesen tudják.*

– Azt viszont még sokan, hogy '56-ban elsőéves egyetemista voltam, amikor elmentem. A fő oka az volt, hogy november 5-én, mint MEFESZ alapító tag, beszédet mondtam, s szerény számú hallgatóságomat arra szólítottam fel: foglaljuk el a rádiót! November 12-én tisztában voltam azzal: egyetlen lehetőségem van arra, hogy orvosegyetemi diplomát szerezzek, ha kimegyek külföldre. Bécsben folytattam, pontosabban kezdtem újra az orvosegyetemet. Közben sikerült egyéves ösztöndíjjal Amerikába is kijutnom. A diploma megszerzése után a bécsi orvosegyetem élettani tanszékén dolgoztam, aztán innen továbbmentem az USA-ba. A tengerentúl meg kellett ismételnem a cselédkönyves évet, s ez alatt az idő alatt minden második éjjel ügyeltem, ami bármennyire is fárasztó volt, nagyon „jól jött", hiszen megtanított az önálló munkára és az azzal járó óriási felelősségre. Amerikában ugyanis éppen erre épül az orvosképzés: a gyógyítás gyakorlatára. Amikor az amerikai orvostanhallgató kikerül az egyetemről, vannak gyakorlati tapasztalatai és gyakorlati tudása, szemben a magyar orvostanhallgatókkal, akik jóval nagyobb elméleti felkészültséggel bírnak, mint amerikai társaik, de a gyakorlatban jóval kevesebbre képesek.

● *Az ausztriai és USA-beli tanulmányok és cselédkönyvek után végül is az ideggyógyászat mellett tette le a voksát.*

– New Yorkban szereztem meg az ideggyógyászati szakvizsgát a Mount Sinai Orvosegyetemen, ahol 1982-ben professzornak, majd 1988-ban tenured professzornak neveztek ki.

● *Ez utóbbi mit fed?*

– Ezt a címet az adott szakmai terület nemzetközileg elismert kiválóságai ítélik oda az arra érdemes professzoroknak. Kerek negyedszázadot dolgoztam New Yorkban, majd Omahába, a Nebraska Állami Egyetemre kerültem, majd ismét visszatértem New Yorkba.

● *Haza most nemcsak látógatóként érkezett, hanem egy, a látással foglalkozó szimpózium előadójaként. Ez a fő kutatási területe?*

– Kutatásaim a klinikai gyógyító munkámhoz kapcsolódnak, mert mint ideggyógyász, a Parkinson-kóros betegekkel foglalkozom, s ennek kapcsán a látásukkal kapcsolatos élettani, patofiziológiai kutatásokkal, a Parkinson-kórban szenvedők látászavarainak okaival. Olyan anyagok hatásának a bemutatásán fáradozunk, amelyek keresztül jutva a kapillárisok falán, bejutnak az idegrendszerbe, és ott meggátolják bizonyos sejtek halálát, s a betegség további terjedését. Foglalkozom az örökölt optikus atrófiával, ami 18 és 24 éves korban fellépő hirtelen vakság, s e betegség esetén is próbáljuk megtalálni azt az anyagot, gyógyszert, amely megakadályozza az atrófia okaként megállapított úgynevezett mitokondriális elváltozást. A glaukóma, a hosszú távú látásvesztés megakadályozása is kutatási területem. Bizonyos szempontból ez is ideggyógyászati betegségnek tekinthető, tehát a látással kapcsolatos kutatásaim mind összefüggnek a klinikai gyógyító munkámmal.

● *A szegedi kutatóhelyekkel tart kapcsolatot?*

– Több szegedi egyetemi intézettel van állandó és gyümölcsöző kapcsolatom. Volt tanítványom, dr. Antal Andrea itt dolgozik az Élettani Intézetben, s most is tanul nálam, Amerikában egy szegedi, dr. Mari Zoltán. Hazai tudományos kapcsolatnak tekintem azt is, hogy apámmal – Bódis Lajos professzorral, aki elindított az orvosi pályán – közösen, most publikáltunk egy szakcikket hazai orvosi folyóiratban.

● *Jövőre lesz negyven éve, hogy idegen nyelvterületen él, ám erre a beszédében semmi nem emlékeztet. Akcentus nélkül, a a magyar szavakat nem keresgélve beszél, sőt még a szögedi ő-zést is hibátlanul alkalmazza. Van, aki ennél kevesebb, külföldön töltött idő után már hadilábon áll az anyanyelvével.*

– Ez talán azért nem következett be nálam, mert távozásom – '56 – óta folyamatosan olvasom a magyar újságokat. A Világgazdaságtól, a Élet és Irodalmon át, a fővárosi napilapokig a szüleim rendszeresen küldték ki nekem a sajtót. Több-kevesebb rendszerességgel a Délmagyart is. Ennek okán nemcsak napra készen ismertem, mi történik itthon, hanem a szókincsem is megmaradt, sőt az időközben újonnan „keletkezett" szavakat is megismertem. Az elmúlt negyven évben persze olvastam a magyar szépirodalmat is, legutóbb családunk régi barátjának, Temesi Ferinek Híd című könyvét. Nem mulasztom el a New Yorkban bemutatott magyar filmeket. A közelmúltban Szabó István filmjeit vetítették kint, s valamennyit megnéztem. Az anyanyelv megőrzése szempontjából mégis a legfontosabbnak azt tekintem, hogy hála istennek él apám és édesanyám, itt van Szegeden Klári húgom is. Velük kapcsolatom mindmáig szoros.

– S a gyerekei beszélik az apa nyelvét, mert hiszen az anyanyelvük angol, lévén a felesége amerikai.

– A feleségem megtanult magyarul, a gyerekek viszont nem beszélik a magyart. Valamennyit értenek, de megszólalni nem tudnak, nem mernek, ennek ellenére büszkén hangoztatják, hogy – apai ágon – félig magyarok.

Kalocsai Katalin

Profi a Leon, a profi

Ha krimit néz az ember, folyton találgat, hogy ki a gyilkos. Rendszerint a legkevésbé gyanúsítható pacák (avagy néni). Viszont dívik az a fajta is, amikor már az elején tudjuk, hogy ki „tette", s azokat a logikai manővereket csodálhatjuk, amelyekkel a detektív eljut az eset felgöngyölítéséig.

A szokásos képbe nem nagyon illik bele, s éppen ezért szó szerint érdekes a Leon, a profi című film, amit Luc Besson írt és rendezett.

Leon egy visszahúzódó, ám százszázalékos hatásfokkal dolgozó profi bérgyilkos, egyedül éli egy bérgyilkos állandó készültségtől feszült napjait. Ülve alszik, tornázik, sok tejet iszik, ápolja egyetlen virágját, és véleménye szerint a disznók sokkal „jobbak", mint az emberek. Aztán váratlanul egy talpra esett kislány csöppen az életébe, akinek szüleit a szomszédos lakásban lemészárolják, de nem akárkik, a rendőrség kábítószeres csoportjának emberei. És innen már kettecskén töltik elég furcsa napjaikat, mígnem... addig-addig...

Ha továbbra is kriminek nevezhetjük ezt a filmet, akkor viszont a legprofibbak közé kell nevezni, annak ellenére, hogy némely figura túllő a célon, például maga a rendőrfelügyelő, ugyanis a fickó annyira lerobbant állapotban van, hogy mindenképpen kérdéses, hogy ilyen pacáknak valóban adnak-e stukkert a kezébe. De ezt feledtetni bírja az a rengeteg váratlan megoldás, amellyel Besson operál, s talán épp ezek miatt, még ha véres is a film kissé, nem ebben tocsogunk. Ugyanakkor a jelenetek többnyire kétélűek: a komikusba át-áthajló félelmetes helyzetek. Ezt közben az ügyesen megkomponált zene is támogatja. Mélyebb hangfekvésben halljuk a krimi félelmetesen morajló hangjait, fölötte egészen derűs, finom dallamok. Az efféle kettősség végigvonul a filmen.

Podmaniczky Szilárd

Kutyakereskedő viszontagságai

Már másodszor kellett dolgavégezetlenül visszafordulnia az osztrák-német határról egy magyar állatkereskedőnek, aki kisteherautójával kutyakölyköket akart Hollandiába szállítani. A 21 éves magyar fiatalember most is, két héttel ezelőtt is minden nehézség nélkül lépte át Sopronkeresztúrnál (Deutschkreuz) először 47, majd 38 kiskutyával a magyar-osztrák határt. A bajor határőrök azonban mindkét alkalommal azzal az indokkal fordították vissza, hogy a néhány hetes kis jószágokat túlságosan kisméretű ketrecben szállította. Az osztrák állatorvos rendben talált mindent, de a bajorok – az állatkereskedővel legalábbis – szőrösszívűek voltak...

Gazdabojkott?

Az alföldi szőlőtermelés centrumának tekinthető Kiskunságban a peronoszpórajárvány kapcsán felbolydult kedélyek a szüreti dömping beköszöntével sem csillapodnak.

A szőlő- és bortermelő tájkörzetek mindegyikében – Izsák, Soltvadkert, Kecel, Kiskunhalas környékén – a vártnál ötven százalékkal kisebb terméshozamba képtelenek a gazdák beletörődni. A kiesés okát, azt a tényt, hogy a gombafertőzés több évtized óta nem tapasztalt mértékben elterjedhetett, az eddigi vizsgálatok megállapításai ellenére változatlanul a növényvédő szerek hatástalanságában látják.

A szőlőültetvényekben keletkezett peronoszpóra-károk hátterével foglalkozott legutóbbi ülésén a Bács-Kiskun megyei Gazdakörök Szövetsége is. Az eszmecsere résztvevői közös álláspontra jutottak abban, hogy a helyzetet mielőbb tisztázni kell. A növényvédő szerek vizsgálatának megbízhatóságát illetően ugyan megoszlik a szakemberek véleménye, abban viszont egységes, hogy erről a súlyos problémáról nem szabad elterelni a figyelmet a mintavételi és vizsgálati módszerek vitájának irányába. A szőlőművelésben már évtizedes gyakorlatot szerzett gazdák közül sokan észleltek a permetlé-készítés közben a megszokottól eltérő jelenséget, például a gyors felhabzást. Emiatt gyártástechnológiai hibára gyanakodnak.

A Gazdakörök Bács-Kiskun megyei Szövetségének tagjai elismerték, hogy a növényvédőszer-felhasználás adminisztrálása, a permetezési napló vezetése a termelők részéről nem kifogástalan, leszögezték viszont, hogy a forgalmazók kiválasztása, azok ellenőrzése nem a termelők feladata. A tisztességes piaci magatartás szabályait súlyosan sértő gyártók, forgalmazók kiszűrésében hathatós lépéseket várnak az illetékesektől, az ügy tisztázására pedig kérik az Ipari és Kereskedelmi Kamara segítséget. – Ha a várt intézkedések elmaradnak, a gazdák nem vásárolnak többé hazai forgalmazású növényvédő szert, hanem összefogva, megbízható piacon szerzik be a szükséges termékeket – közölte Bagi Béla.

Jaj a csípőszúnyogoknak!

A csipőszúnyogok elleni védekezést irányító szakértői bizottság javaslatára lárvairtást végeznek. A szer a csípőszúnyogok lárváit támadja meg és nagyon rövid idő alatt elpusztítja azokat. Ez a fajta lárvairtás a halakra és más élőlényekre nem jelent veszélyt. A biológiai lárvairtás lehetővé teszi – ha marad a jó idő – , hogy már az idén lényegesen csökkentsék a szúnyoginváziót, s így a tavaszi szúnyograjzást is jelentősen mérséklik.

A Népjóléti Minisztérium az egészségügyi ellátó rendszer korszerűsítése érdekében jelentős változtatásokat léptetett életbe. Ezek egyike az a döntés, amelynek értelmében szeptember 1-jétől az önkormányzatoknál, a polgármesteri hivatal égisze alatt, olyan csoportot hoznak létre, amely a helyi egészségügyi intézkedések előkészítéért felelős, s amelynek élén a városi főorvos áll. A rövid életű Népjóléti Iroda intézményének egészségügyi és szociális feladatai szétváltak, s így némi intermezzó után, ismét lett városi főorvosa Szegednek, méghozzá a régi-új tisztségviselő, dr. Várkonyi László személyében.

Az egészségügy átalakítása elkerülhetetlen

Beszélgetés dr. Várkonyi László városi főorvossal

● *Az ön neve nem ismeretlen a városban, hiszen korábban már betöltötte itt ezt a tisztet. Az utóbbi években azonban csak ritkán láthattuk Szegeden.*

– Valóban: korábban több évig dolgoztam a torony alatt. A városi főorvos helyettesévé neveztek ki 1973-ban, majd '79-től a főoryosi teendőket láttam el 1982-ig. Ezután az ország különböző városaiban folytattam lényegében ugyanezt a munkát, hol megyei főorvosként, hol tisztifőorvosként, amíg 1994-ben – Kovács Pál akkori népjóléti miniszter kérésére – el nem vállaltam a Népjóléti Minisztériumban az egészségpolitikai főosztály vezetését.

● *Ezt a széket hagyta ott, alig kilenc hónap után, Szegedért. Megtudhatnánk az okot?*

– Családommal már korábban eldöntöttük, hogy nem költözünk a fővárosba: végülis valamennyien Szegedhez kötődünk. Itt él és dolgozik a feleségem, fiam itt tanársegéd, van egy házrészünk... Így aztán kapóra jött az Expressz hirdetési újságban megjelent közlemény, amelyre a feleségem hívta föl a figyelmet: pályázni lehet az ismét fölélesztett városi főorvosi állásra. Úgy gondoltam, sokrétű, gazdag szakmai tapasztalataimat hasznosítani tudnám ezen a területen. A munkakörrel kapcsolatos elképzeléseim alapján nyertem a pályázaton.

● *Milyen feladatokkal és hatáskörrel ruházzák föl most egy-egy település főorvosát?*

– A korábbi iroda feladataihoz képest nagyobb hangsúlyt kap a szakmai tevékenység. Ettől a kis csapattól azt várják el, hogy segítse a vezetők, a bizottságok, és a képviselőtestület egészségüggyel kapcsolatos munkáját a döntéselőkészítéstől az ellenőrzésig.

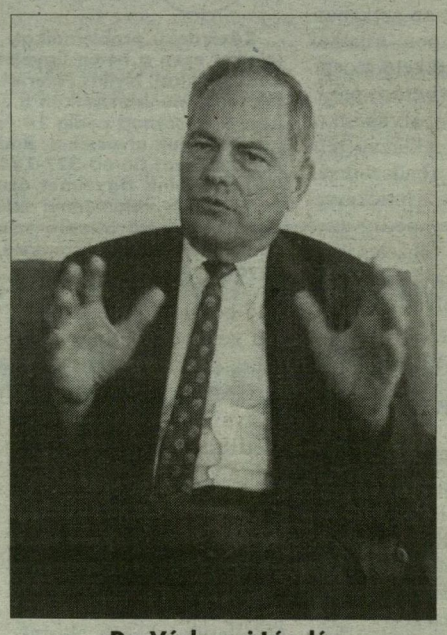

Dr. Várkonyi László. (Fotó: Karnok Csaba)

● *Most, amikor az egészségügy az utóbbi idők legnehezebb napjait éli, miért talált ön fantáziát ebben a munkában? Lehet itt egyáltalán sikerélményben reménykednie egy hivatali székben ülő orvosnak?*

– Vannak elképzeléseim arról, mi mindent lehet tenni ebben a munkakörben azért, hogy jól működjön helyben az egészségügy. Amikor a bizottság meghallgatott, magam is elcsodálkoztam, tagjai mennyire fogadóképesek voltak fölvázolt terveim iránt.

● *Kérem, nagy vonalakban tájékoztassa erről a városlakókat is!*

– Meggyőződésem, hogy az egészségügy átalakítására, a struktúraváltásra szükség van, hogy meg kell változtatni az aktív és krónikus ágyak arányát. A városban gyakorlatilag ágycsökkentéstől nem kell tartani.

● *A kórház fül-orr-gége osztályának megszűnése, a gyermekkórházi ágyszám csökkentése nem okoz majd gondot?*

– A fül-orr-gége osztály szerepét a SZOTE veszi át, az, hogy a gyermekkórházban némileg kevesebb lesz az ágy, komfortosabbá teszi ott a betegellátást. Az általam már hat éve meghirdetett programot a napokban fogadta el a közgyűlés, amely szerint a rendelőintézetet szervezetileg le kell választani a kórháztól. Szegeden már csak az épületek távolsága miatt is gazdaságtalan, ha egy egységben működtetjük őket, de az önállóságot indokolják a tb-vel októberben kötendő új szerződések is.

● *Az önkormányzat mint tulajdonos, nem csak a fekvőbetegek, a járóbetegek ellátásáért felelős, hanem az alapellátásért is. Ezzel kapcsolatban várhatunk-e valami változást?*

– Célom, hogy elérjük: egy háziorvosra kevesebb beteg jusson.

● *Ez új állások létesítésével jár.*

– Úgy van. Az ésszerűsítésekkel fölszabadult munkaerő így nem kerül az utcára. Elő kell segítenie a városnak a körzeti rendelők fejlesztését, az orvosok átképzését. Ha többen tevékenykednek az alapellátásban, kevesebb kartona lesz ugyan egy-egy orvosnak, viszont több ideje jut a betegére, munkájában előtérbe kerül a prevenció és a gondozás. Szeretném elérni, hogy ez a háziorvosi ellátásban is jelenjék meg teljesítményszerűen, azaz finanszírozza a tb.

● *Hogyan mérhető az, ki mennyit törődik a megelőzéssel, azaz betege fölvilágosításával, lelki gondjaival?*

– Akár a tb, mi is bevezetjük az ellenőrző főorvosi rendszert. Az ÁNTSZ-szel, a háziorvos szakfőorvossal szúrópróbaszerűen tiszteletünket tesszük a rendelőkben. Akkor kiderül az is, hogy a törzskartonok kötelező, két évenkénti fölújítása, azaz a szűrővizsgálatok megtörténtek-e. Ha hanyagságra, manipulációra bukkanunk, annak akár szerződésbontás is lehet a következménye.

● *Főorvos úr, nem tart a betegek, a kollegák reform miatti berzenkedésétől, a támadásoktól?*

– Célom, hogy be lehessen fejezni a reformot. Az átalakítás azonban nem lehet csak megszüntetés, és nem lehet ennyire gyors, amely rettegést okoz. Svájc erre tíz évet szánt, de eközben fejlesztettek is. Bízom benne, hogy ez a héttagú csapat olyan döntésekre készteti a város önkormányzatát, amelyek révén a változásokkal a legkisebb sérelmet szenvedik a betegek és a szakma.

Chikán Ágnes